

DOSLOV.

Skonává se veliké dílo, počaté tiskem bezmála před půl stoletím, jemuž oddaný tvůrce posvětil celý svůj pozeňnaný věk. Žel, nedočkal se - ač dopsal všechno do posledních řádků - aby viděl i poslední svazek dotištěný; dne 14. ledna 1926 odložil pilné své péro navždycky.

Myšlenka této práce vzklíčila již v mladé hlavě gymnasijsního studenta r. 1859, počátky vznikly na universitě roku 1863, první zpracování jest hotovo již r. 1875. Učitel a přítel skladatelův, nezapomenutelný prof. Dr. Jos. Emler, našel mu i nakladatele, právě tak nadšeného a obětovného, jako odhodlaného, Fr. Šimáčka, bez něhož by úsilí Sedláčkovy sotva bylo přišlo ve skutek. Ale Šimáček působil podstatně i na změnu práce, a to na veliký prospěch její. Auktor měl prvotně na mysli jen pouhé stručné dějiny držitelů na základě archivním, nakladatel, jakkoli byl pro podnik vřele zanícen, přál si (z praktických důvodů - r. 1880 by sotva bylo našlo jen vědecké sepsání dostatečně odběratelstva) díla rozsáhlejšího a též zábavnějšího; chtěl mít v něm i dějiny kulturní a pověsti, ale za to byl hotov dáti mu skvělou výpravu ilustrační. Sedláček souhlasil, jen smyšlené pověsti, nemající skutečného základu, se přičily střízlivé věcnosti jeho historického nazírání. Konečně přibrání na radu profesori Emler, Kalousek, Smolík, architekt Baum, konservátor Bene a doporučili, aby dílo bylo důkladně přepracováno, do hloubky i do šířky, aby auktor přidal i vypsání všech předních sídel z vlastního názoru a vybavil je doplňky životopisnými, genealogickými, heraldickými, numismatickými, i pamětmi starodávných řádů a zvyků, tak aby tu nebyly jen dějiny míst, nýbrž i obrazy všeho života staré šlechty, vznešené i drobné; program tento pak Sedláček ještě doplnil květy staročeské upřímnosti, přidav hojně vybraných českých dopisů českého urozenstva z doby ryziho jazyka a národní síly.

Byl to smělý podnik, žádající odvážné oběti života, práce i peněz, jak auktorovy (bylo mu projíti na vlastní groš celou zemí českou, i jezdit do ciziny) tak nakladatelovy, ale jím vyrostly "Hrady" na dílo velkolepé, jež právem může býti naší pýchou a chloubou. Původní jeho rysy sic ostaly, jenže na jejich doplnění a prohloubení pracoval pak auktor celý ostatek svého života.

A tak od vánoc r. 1880, kdy vyšel první sešit, až do tohoto času vydáno jest 15 velikých svazků, shrnujících vypsání a příběhy všech hradů, zámků a tvrzí království Českého z doby jeho moci a slávy. Není tu položeno Kladsko ani jiné končiny české země, zatím ztracené, ale ani Chebsko, ježto až do r. 1725 ke království nenáleželo, ani sem není pojata sídel šlechtických, v nichž nebylo tvrzí, ani měst, neměvších hradů, ani panských příbytků, jež byly stavěny až za doby úpadku po válce třicetileté; z této doby dotčena historie co nejstručněji a spíš odkázáno na místopisné knihy jiné. I tak je bohatství látky neobyčejné, obsahující 415 hradů a hrádků, 117 zámků a 2423 tvrzí.

Poněvadž v této druhé redakci "Hrady" při počátku tisku jen z části byly hotovy a ve většině teprve vznikaly, těžko bylo dodržeti zamyšlený původně poměr, aby každý kraj měl svůj vlastní díl; a také uvnitř kraje se auktor nevázal určitým pořadím v popise. A tím se také vysvětlí, objeví-li se tu tam ve výkladu neshody ve svazku pozdějším a dřívějším, ježto skladatel zatím připadl na nový pramen a líp neb jinak mohl vysvětliti, v čem dříve nebylo jistoty. Také zřetel spíše praktický nežli vědecký, aby širší čtenářstvo nebylo odrazováno nezáživnými citáty, přiměl skladatele, že své vědecké doklady omezoval co nejvíc, někdy až příliš široce, v čemž by si odborníci byli přáli podrobné určitosti; ovšem se dívali před 50 lety na význam vědecké výzbroje jinak nežli nyní. Krom těchto stránek a krom toho, že všechno dílo lidské podléhá nedostatkům, jest odkaz Sedláčkův stavbou vzácnou, poctivou, na pevných, takřka žulových základech, v nichž snad bude možná z nových zdrojů dosti doplňovati, ale sotva mnoho opravovati. Připsal-li je skladatel z vroucí lásky "Obci národa českého" učinil tím spolu s nakladatelem národu dar nejen drahoceenný, nýbrž i trvalý, nehynoucí, lze říci na věky.

Sebrání i zpracování nesmírné i podrobné látky jest vše dílo Sedláčkovy; snad jen v částech rodopisných užil s počátku vydané pomoci přítele Martina Koláře; jiné drobné příspěvky cizí zaujímají míru jen skrovničkou. Rejstřík XV.dílu a seznamy přehledné sestavil podepsaný.

DOSLOV.

Ilustrační stránku měl od počátku až do své smrti r. 1906 ak. Malíř Karel Liebscher, jenž, jsa původně povoláním svým architekt, přese všechno krajinářství hleděl značnou měrou k zajímavostem technickým; z jeho tvorby jsou i některé ozdobně komponované iniciály; bratr jeho Adolf Liebscher komponoval především figurální obrázky kulturní, ač jen v prvních dílech; při díle IV. a VII. se účastnil tábořský prof. L. Ferber, v VI. a VII. Vojtěch Brechler, v X. Jan Prousek, v díle XIV. nastoupil Rom. Havelka, díl XV. ilustroval Jindřich Bubeníček. Krom nich nakladatelství užilo starších reprodukcí ze "Světozoru" a j., M. Alše, A. Bauma, Al. Bubáka, B. Hlavína, Fr. Chaloupky, J. Janouška, V. Jansy, J. Kouly, B. a V. Kroupů, Jul. Mařáka, J. Scheiwla, H. Ullika, B. Wachsmanna a j., pak rozl. starších rytin a kreseb (soustavněji však jen v díle XIV.) a fotografií; menšími náčrtky přispělo též několik pracovníků z ochoty.

Drobnou výzdobu, tak říkajíc iluminátorskou, především erby, pečeti, iniciálky, viněty, ukázky miniatur, záhlaví a linky (krom hotových, převzatých odjinud), kopie plánů, starých kreseb od počátku prováděl Vojtěch Král z Dobré Vody, jenž rýsoval i mapy v dílech I. -IV., VII.- XIII.; v dílech V.-VIII. vedle něho Balt. Kutina, od něhož jsou i mapy V. a VI., mapy pro díl XIV. a XV. a přehlednou pořídil podepsaný. Půdorysy hradů posledních dvou dílů měřil a rýsoval z ochoty inž. R. Šimeček. Hojně hotových štočků propůjčila laskavě Archeol. komise při České akademii. Nutno přiznati, že umělecká výzdoba "Hradů" stojí daleko za svéráznou jednotností textu; ale v daných okolnostech nebylo lze jinak.

Nakladatel Fr. Šimáček s obětí a láskou bděl nad velkým úkolem, jež byl na se vzal, až do své smrti 5. května 1885, načež převzali náklad synové jeho Bohuslav a Jaroslav, od roku 1919 změněná firma "Šolc a Šimáček" ; od dílu XIV. za podpory Ministerstva školství a nár. osvěty a I. třídy České akademie. O tiskovou úpravu v závodě měli péči faktoři Bedřich Grund a František Hudeček, po té od roku 1903 redaktor Boh. Klika.

Plod toliké práce i obětovnosti konečně doveden k závěru. K závěru šťastnému a požehnanému. Splnily se vrchovatě sny Sedláčkovy i také to, co psal mu Šimáček kdysi, že možno s dílem jeho se skutečnou hrdostí předstoupiti před cizinu, jako s hlasatelem slávy a vysoké kultury české v století minulých; v pravdě velebný chrám plný síly a nádhery !

Kéž vznešené a šlechetné ty tužby naleznou vroucí ohlas v srdcích českého národa !

J. V. Šimák.